

АКТУАЛІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

А. В. БИТИЙ

(Хмельницький національний університет)

Анотація. *Мета статті полягає в конкретизації сутності та уточненні сучасних тенденцій формування й управління інформаційним потенціалом промислових підприємств. Методика дослідження.* *Вирішення поставлених у статті завдань базується на діалектичному підході та загальнонаукових методах пізнання. Результати.* *Досліджено сучасні тенденції і згруповано фактори, що формують потенціал сучасного підприємства та його інформаційну складову. Ідентифіковано та представлено основні чинники комерційного успіху використання інформаційних технологій і, відповідно, інформаційного потенціалу, а також чинники, що мають негативний вплив і стримують розвиток інформаційного потенціалу. Практична значущість результатів дослідження.* *Звернуто увагу на фактори зовнішнього середовища, найменш контрольовані підприємством. Серед них особливе місце займають кон'юнктура й інфраструктура інформаційного ринку, розвиток бізнес-середовища. Указано, що одержання прибутку за рахунок ефективного управління інформаційним потенціалом може відбуватися лише за умов наявності розвиненої інформаційної інфраструктури та підготовленого персоналу. Зроблено висновок про те, що в умовах глобалізації та євроінтеграції на інформаційному ринку відбуваються зміни, які унеможливають комерційний успіх підприємства без розвитку інформаційного потенціалу.*

Ключові слова: *потенціал, інформаційний потенціал підприємства, інформаційні ресурси, інформаційні технології, інформаційна система, ефективність, конкурентоспроможність, розвиток.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. За сучасних умов глобалізації та розвитку міжнародної співпраці, необхідною складовою ефективного управління підприємствами є ефективне використання їх інформаційного потенціалу, інформаційних систем та технологій для підвищення конкурентоспроможності. У сучасних умовах інформаційне забезпечення управління з допоміжного та другорядного фактора перетворилося у вирішальний фактор успішності будь-якого підприємства. Постійно зростаючі потреби підприємств у налагодженому інформаційному забезпеченні, розвитку інформаційного потенціалу обумовлені тим, що менеджменту підприємства необхідно оперувати величезною кількістю інформації та приймати своєчасні й ефективні управлінські рішення. Збалансований і дієвий інформацій-

ний потенціал підприємства в сучасних умовах стає реальною конкурентною перевагою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Різні аспекти використання сучасних механізмів управління, у тому числі вдосконалення інформаційного забезпечення управлінських процесів на основі інформаційних систем і технологій, досліджували провідні українські й зарубіжні вчені: О. Б. Альохін, В. В. Баронов, О. Д. Данилюк, Б. І. Валуєв, О. Є. Кузьмін, І. М. Рєпіна, В. Б. Уткін, П. Друкер, М. Марчанд, М. Мескон, М. Портер, М. Хаммер, К. Шеннон та ін. З іншої сторони, проблеми формування економічним потенціалом підприємства досліджували у своїх працях такі вчені, як Є. А. Бельтюков, А. Е. Воронова, О. І. Гончар, Н. С. Краснокутська, Є. В. Лапін, Н. Г. Міценко, І. М. Рєпіна, М. В. Шарко та ін. Проте, незважаючи на вагомість проведених досліджень, конкретні аспекти формування

ефективної системи формування та використання інформаційного потенціалу підприємства залишаються невирішеними. Тому теоретичні та практичні особливості формування інформаційного потенціалу потребують подальшого дослідження.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета даної публікації полягає в конкретизації сутності та уточненні сучасних тенденцій формування й управління інформаційним потенціалом промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У сучасних умовах розвиток підприємства та його конкурентоспроможність залежать від ефективного використання інформаційних систем та технологій, основною метою яких є управління інформаційними ресурсами, та ефективного управління інформаційним потенціалом в цілому. Та для того, щоб досягнути успіху, необхідно враховувати всі фактори, які здійснюють безпосередній чи опосередкований вплив на розвиток інформаційних систем і технологій в управлінні підприємствами.

Існують доволі різнопланові думки щодо виділення тих чи тих факторів, які впливають на розвиток потенціалу підприємства й інформаційне забезпечення процесів управління. Так, російські вчені О. М. Кармінський та Б. В. Черніков вважають, що визначальне рішення у використанні інформаційних ресурсів відіграють фактори часу, економічні фактори, потенційної зміни й розвитку, фактори спадкоємності [1].

Щодо фактору часу, то зростаючий рівень конкуренції вимагає, щоб перші етапи створення інформаційного забезпечення і, відповідно, інформаційного потенціалу, були завершені, і перші результати були отримані в максимально короткий термін після ухвалення рішення про розробку системи й початку її фінансування.

Економічний фактор ураховує, що фінансові інвестиції в розробку можуть бути значними, проте вони повинні відповідати таким вимогам: досягати мети розробки та впровадження; максимальною мірою забезпечити ефективність розробки; бути оптимальними в порівнянні з іншими варіантами реалізації.

Фактор потенційної зміни й розвитку пов'язаний із ситуацією у сфері бізнесу, яка

схильна до швидких, іноді радикальних змін (законодавство, політичні зміни, макроекономічні рішення, поява нових сфер діяльності тощо). Ці зміни повинні легко й оперативно знаходити відображення шляхом модифікації і розширення переваг інформаційного потенціалу конкретного підприємства. Тобто його формування має здійснюватись з урахуванням можливості переходу на нові ресурсні платформи, технологічні та програмні засоби.

Фактор спадкоємності вкрай важливий в аналітичних інформаційних системах для безперервного аналізу бізнесу та представлення інформації із зовнішніх джерел у цілях отримання принципово нової інформації і значного розширення класу рішень, що приймаються.

На думку О. О. Писарчука [2], доцільно виділити три категорії факторів, що впливають на успішний розвиток інформаційної системи: технічні, ергономічні, економічні.

Погоджуємось із думкою фахівця з інформаційних технологій управління Г. А. Титоренко [3], який поділяє фактори розвитку інформаційних систем на дві групи: фактори комерційного успіху та фактори, що стримують їх розвиток. Так, до факторів комерційного успіху використання інформаційних технологій і, відповідно, використання інформаційного потенціалу, належать система інформації, комерційні ідеї і стратегія діяльності, готовність персоналу до подолання труднощів, зовнішні чинники, ресурси (фінансові, технічні, трудові, матеріальні), методи й технології управління та авторитет керівництва.

Серед основних чинників, що мають негативний вплив і стримують розвиток інформаційного потенціалу, можна відзначити: недосконалість і нестабільність законодавчої бази; низький рівень підготовки персоналу; системні проблеми з безпекою технологічних рішень і передачею даних; наявність конфіденційних комерційних даних та складність їх обробки; неготовність контрагентів; невисоку потребу в інноваційних каналах збуту для більшості вітчизняних підприємств.

Дослідження й узагальнення спеціалізованих літературних джерел і практичних аспектів використання елементів інформаційного потенціалу на досліджуваних підприємствах Хмельницької області дозволили ідентифікувати фактори розвитку інформаційного потенціалу підприємства (рис. 1).

Рис. 1. Фактори розвитку інформаційного потенціалу підприємства згруповано за [1, 3–5]

Отже, ендогенні фактори (фактори внутрішнього середовища підприємства) визначають розвиток, в основному, інформаційної інфраструктури як складової інформаційного потенціалу. Її формування і вплив відбувається безпосередньо всередині підприємства. Фактори зовнішнього середовища (екзогенні) суттєво впливають як на діяльність підприємства загалом і його інформаційний потенціал, так і на вагомість використання інформаційних систем та технологій. Випадкові обставини чи явища практично виключаються, адже кожен із наведених факторів має діалектичний взаємозв'язок із розвитком усього інформаційного потенціалу.

У сучасних умовах, серед факторів зовнішнього середовища особливе місце займають кон'юнктура та інфраструктура інформаційного ринку, розвиток бізнес-середовища, рівень науково-технічного прогресу, процеси глобалізації й інтернаціоналізації та нормативно-правове забезпечення на національному й міжнародному рівнях.

Одним із найвагоміших зовнішніх факторів є інформаційний ринок, кон'юнктура та інфраструктура якого здійснює безпосередній вплив на розвиток інформаційних технологій як на макро-, так і на мікрорівні.

В умовах глобалізації та євроінтеграції на інформаційному ринку відбувається перманентне зростання кількості покупців і продав-

ців, розширюються можливості експлуатації й інтелектуалізуються продукти та послуги. Емпіричні дослідження доводять, що більшість усесвітньо відомих компаній працюють у сфері інформаційних технологій. Кожен із секторів інформаційного ринку надає широкий спектр можливостей підприємствам захистити поле своєї діяльності й розвиватися. Але існують чинники, які обумовлюють особливості у практичному розповсюдженні та використанні інформаційних ресурсів у різних країнах. Звісно, використання інформаційних ресурсів та інформаційного потенціалу загалом може бути економічно доцільним. Результат значною мірою обумовлюється економічним становищем країни та державною політикою в галузі інформатизації.

Сучасна стратегія поведінки вітчизняних підприємств щодо зарубіжних інформаційних технологій має враховувати, що, зазвичай, іноземні інформаційні системи мають доволі високу ціну, яка знаходиться поза межею фінансових можливостей вітчизняних підприємств. Також зарубіжні розробки передбачають часто інші принципи та традиції ведення підприємництва, не враховуючи особливостей українських реалій.

Така ситуація, безумовно, впливає на ефективність використання інформаційних технологій вітчизняними підприємствами. Так, одержання прибутку за рахунок ефективного

управління інформаційним потенціалом може відбуватися лише за умов наявності розвинутої інформаційної інфраструктури та підготовленого персоналу. Так, у ринково розвинених країнах використання інформаційних технологій є буденною необхідністю. В Україні значна кількість підприємств сьогодні балансує на грані виживання, а тому збалансування й удосконалення інформаційного потенціалу для них за рахунок додаткових інвестицій є проблематичним. Хоча завдання інформатизації в діяльності підприємства сприймаються з великим розумінням, але відокремлено й вузько, без намагання інтегрувати розрізнені показники для проведення аналізу господарської і комерційної ситуації з метою мінімізації витрат та отримання максимального прибутку. Ці недоліки вітчизняного управління суттєво зменшують коефіцієнт корисної дії українських підприємств і розвиток їх потенціалу.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямку. Процеси інтернаціоналізації та глобалізації відіграють вагомую роль у системі розвитку й функціонування як інформаційних ресурсів і технологій, так і загалом підприємств та їх інформаційного потенціалу. Інтенсивний розвиток інтеграційних процесів зумовлює зростання ролі інформаційних технологій, спектр функцій яких постійно збільшується. Тому багатофункціональність та універсальність сучасних інформаційних систем і технологій, ефективне управління інформаційним потенціалом дають змогу підприємствам отримати реальні конкурентні переваги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карминский А. М. Информационные системы в экономике / А. М. Карминский, Б. В. Черников. – Москва : Финансы и статистика, 2006. – 336 с.
2. Писарчук О. О. Оцінювання ефективності інформаційних систем за вектором критеріїв / О. О. Писарчук // Збірник наукових праць ЖВІ НАУ. – 2010. – Вип. 3. – С. 117–123.
3. Титаренко Г. А. Информационные технологии управления / Г. А. Титаренко. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 439 с.
4. Гончар О. І. Управління потенціалом підприємства із врахуванням життєвих стадій бізнесу / О. І. Гончар // Науковий вісник Полісся Чернігівського національного технологічного університету. – 2016. – № 3 (7). – С. 190–196.
5. Кузьмін О. Є. Формування і використання інформаційної системи управління економічним розвитком підприємства : монографія / О. Є. Кузьмін, Г. Н. Георгіаді. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2006. – 368 с.
1. Karminskij, A. M. & Chernikov, B. V. (2006). *Informacionnye sistemy v jekonomike [Information systems in economics]*. Moscow: *Finansy i statistika [in Russian]*.
2. Pysarchuk, O. O. (2010). *Otsiniuvannia efektyvnosti informatsiinykh system za vektorom kryteriiv [Evaluation efficiency of information systems for vector criteria]*. *Zbirnyk naukovykh prats ZhVI NAU – Proceedings of ZHVI NAU: Collected Papers*, (3), (pp. 117–123) [in Ukrainian].
3. Titarenko, G. A. (2003). *Informacionnye tehnologii upravlenija [Information Technology Management]*. Moscow: *JuNITI-DANA [in Russian]*.
4. Honchar, O. I. (2016). *Upravlinnia potentsialom pidpryiemstva iz vrakhuvanniam zhyttievkykh stadii biznesu [Management of the company with regard to potential life stages of business]*. *Naukovyi visnyk Polissia Chernihivskoho natsionalnoho tekhnolohichnoho universytetu – Scientific Bulletin of the Polissya Bulletin of Chernihiv National Technological University: Collected papers*, (3(7), (pp. 190–196) [in Ukrainian].
5. Kuzmin, O. Ie. & Heorhiadi, H. N. (2006). *Formuvannia i vykorystannia informatsiinoi systemy upravlinnia ekonomichnym rozvytkom pidpryiemstva [Formation and using*

REFERENCES

of information system management of the enterprise economic development]. Lviv:

Vyd-vo Nats. un-tu «Lvivska politekhnika» [in Ukrainian].

А. В. Битый (Хмельницкий национальный университет). **Актуализация управления информационным потенциалом предприятия в условиях евроинтеграции.**

Аннотация. Цель статьи заключается в конкретизации сущности и уточнении современных тенденций формирования и управления информационным потенциалом промышленных предприятий. **Методика исследования.** Решение поставленных в статье задач базируется на диалектическом подходе и общенаучных методах познания. **Результаты.** Исследованы современные тенденции и сгруппированы факторы, формирующие потенциал современного предприятия и его информационную составляющую. Идентифицированы и представлены основные факторы коммерческого успеха использования информационных технологий и, соответственно, информационного потенциала, а также факторы, негативно влияющие и сдерживающие развитие информационного потенциала. **Практическая значимость результатов исследования.** Обращено внимание на факторы внешней среды, менее контролируемые предприятием. Среди них особое место занимают конъюнктура и инфраструктура информационного рынка, развитие бизнес-среды. Указано, что получение прибыли за счет эффективного управления информационным потенциалом может происходить только при условии наличия развитой информационной инфраструктуры и подготовленного персонала. Сделан вывод о том, что в условиях глобализации и евроинтеграции на информационном рынке происходят изменения, которые делают невозможным коммерческий успех предприятия без развития информационного потенциала.

Ключевые слова: потенциал, информационный потенциал предприятия, информационные ресурсы, информационные технологии, информационная система, эффективность, конкурентоспособность, развитие.

A. Bytyi (Khmelnytskyi national university). **Updating management information potential under enterprise integration.**

Summary. The purpose of the article is to specify the nature of current trends and clarified the formation and management of information potential of industrial enterprises. **Methodology of research.** Attainment of the objectives in Article dialectical approach based on scientific methods and knowledge. **Findings.** The modern trends and factors grouped forming potential of modern enterprise and its information component. Identified and grouped presents the key factors of commercial success of information technology and, therefore, the use of information potential. As well as the factors that have a negative influence and hinder the development of information potential. **Practical value.** Attention is paid to environmental factors less controllable now. Among them a special place conditions and infrastructure information market, developing business environment. Indicated that profit through effective information management capabilities can occur only if there is a developed information infrastructure and trained personnel. It is concluded that in the context of globalization and European integration in the information market changes occur that prevent the commercial success of the enterprise without information potential.

Keywords: potential, potential of enterprise information, information resources, information technology, information systems, efficiency, competitiveness, development.

Стаття надійшла 23 жовтня 2016 року.